

En el contagi

Paolo Giordano

«No tinc por de posar-me malalt. No es tracta d'això. De què, doncs? De tot allò que el contagi pot canviar. De descobrir que la carcassa de la civilització que conec és un castell de cartes. Tinc por d'haver de començar de zero, però també del contrari: que la por passi sense que canviï res.»

Paolo Giordano

En el contagi

Traducció de Pau Vidal

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *Nel contagio*
© 2020, Giulio Einaudi editore
Publicat per acord especial amb Paolo Giordano
junt amb els seus agents degudament designats
MalaTesta Lit. Ag. i The Ella Sher Literary Agency

L'Autor donarà part dels beneficis dels drets d'autor a la gestió
de l'emergència sanitària i a la investigació científica.

Primera edició: juny del 2020

© de la traducció: Pau Vidal Gavilan, 2020

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.cat
www.edicions62.cat

Compost a La letra, s.l.
Gran Via Corts Catalanes, 617 – 08007 Barcelona

DIPÒSIT LEGAL: B. 8.240-2020
ISBN: 978-84-297-7868-7

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

QUEDAR-SE A TERRA

L'epidèmia de coronavirus té molts números per ser l'emergència sanitària més important de la nostra època. No pas la primera ni l'última, i potser ni tan sols la més esgarrifosa. És probable que al final no haurà causat més víctimes que moltes altres, però al cap de tres mesos de la seva aparició ja ostenta un rècord: el SARS-CoV-2 és el primer virus nou a manifestar-se tan ràpidament a escala global. Altres de molt similars, com el seu predecessor SARS-CoV, van ser desbaratats en poc temps. I encara algun altre, com el VIH, va progressar a l'ombra durant uns quants anys. El SARS-CoV-2 ha estat més audaç. I el seu atreviment ens revela alguna cosa que ja sabíem però que ens costava de mesurar: la multiplicitat de nivells que ens connecten els uns als altres, pertot arreu, així com la complexitat del món on vivim, les seves lògiques socials, polítiques, econòmiques, i també interpersonal i psíquiques.

Escric durant un estrany 29 de febrer, un dissabte d'aquest any de traspàs. Els contagis confirmats al món han superat la xifra de vuitanta-cinc mil, quasi

vuitanta mil només a la Xina, i el nombre de morts s'acosta a trenta mil. Fa almenys un mes que aquesta estranya comptabilitat és el rerefons de les meves jornades. Ara mateix tinc al davant el mapa interactiu de la Johns Hopkins University. Les zones de difusió estan assenyalades amb cercles vermells que destaquen sobre el fons gris: colors d'alarma, que s'haurien pogut escollir amb més prudència. Però ja se sap, els virus són vermells, les emergències són vermelles. La Xina i el Sud-est asiàtic han desaparegut sota una única gran taca, però tot el planeta està marcat, i l'erupció no pot sinó agreujar-se.

Itàlia, per a sorpresa de molts, s'ha trobat en el podi d'aquesta competició angoixant. Però és una circumstància aleatòria. En pocs dies, potser sobtadament i tot, altres països es podrien trobar en una situació més complicada que nosaltres. En aquesta crisi l'expressió «a Itàlia» es difumina, ja no hi ha confins, regions, barris. El que estem vivint té un caràcter supraidentitari i supracultural. El contagi és la mesura de com el nostre món ha esdevingut global, interconnectat, inextricable.

Soc conscient de tot això, però, veient el cercle vermell damunt d'Itàlia, no puc evitar que m'impresioni, com a tothom. Les meves cites dels pròxims dies han estat cancel·lades per les mesures de contenció, d'altres les he ajornades jo mateix. M'he trobat en un espai buit inesperat. És un present compartit per molts: estem travessant un interval de suspensió de la quotidianitat, una interrupció del ritme, com a les

cançons, quan la bateria deixa de tocar i sembla que la música es dilati. Escoles tancades, pocs avions a la vista, passes solitàries que ressonen als passadissos dels museus, a tot arreu més silenci del que és habitual.

He decidit omplir aquest buit escrivint. Per mantenir a ratlla els mals auguris i per trobar una manera millor de pensar en tot això. A vegades l'escriptura sap ser un llast per ancorar-nos a terra. Però hi ha un altre motiu: no vull perdre el que l'epidèmia ens està revelant de nosaltres mateixos. Superada la por, qualsevol sentiment volàtil s'esvanirà en un instant (passa sempre, amb les malalties).

Quan llegiu aquestes pàgines, la situació haurà canviat. Els números seran diferents, l'epidèmia s'haurà estès encara més i haurà arribat a tots els racons civilitzats del món, o bé l'hauran controlada, tant se val. El que compta és que determinades reflexions que el contagi suscita ara encara seran vàlides. Perquè el que està passant no és un accident fortuït ni un flagell. I no és pas nou: ja ha passat abans i tornarà a passar.

TARDES DE FRIQUI

Recordo que a l'època de l'institut em vaig passar algunes tardes simplificant expressions. Copiava una tirallonga llarguíssima de símbols del llibre per després anar-la reduint, pas a pas, fins a un resultat concís i comprensible: 0 , $-1/2$, a^2 . Fora de la finestra es feia fosc i el paisatge deixava pas al reflex de la meva cara il·luminada pel llum. Eren tardes de pau. Bombolles d'ordre en una època en què cada cosa dins i fora meu (sobretot a dins) semblava tendir al caos.

Molt abans que l'escriptura, les matemàtiques eren el meu recurs per posar fre a l'angoixa. Encara em passa, al matí en despertar-me, que improviso càlculs i sèries numèriques; sol ser el símptoma que alguna cosa no rutlla. Suposo que tot això em fa ser un friqui. Ho accepto. I n'assumeixo, per dir-ho així, la vergonya. Però resulta que en aquest moment les matemàtiques no són només un passatemps per a friquis, sinó l'instrument indispensable per entendre el que està passant i espolsar-se de sobre les suggestions.

Les epidèmies, abans fins i tot que emergències

mèdiques, són emergències matemàtiques. Perquè en realitat les matemàtiques no són la ciència dels números sinó la de les relacions: descriuen els lligams i els intercanvis entre ens diferents, mirant d'oblidar de què estan fets, abstraient-los en lletres, funcions, vectors, punts i superfícies. El contagi és una infecció de la nostra xarxa de relacions.

LES MATEMÀTIQUES DEL CONTAGI

Era visible a l'horitzó com un tou de núvols que s'espesseixen, però la Xina és lluny, i a més pots comptar. Ara que el contagi ens ha arribat amb aquesta empenya ens ha deixat estabornits.

Per aclarir la incredulitat he pensat de recórrer a les matemàtiques, a partir del model SIR, l'esquelet transparent de cada epidèmia.

Una distinció important: SARS-CoV-2 és el virus, Covid-19 la malaltia. Són noms difícils, impersonals, potser triats precisament per limitar-ne l'impacte emotiu, però són més precisos que el més popular «coronavirus». Així doncs els faré servir. I per simplificar, a fi d'evitar confusions amb la passa del 2003, d'ara endavant abreujaré SARS-CoV-2 per CoV-2.

CoV-2 és la forma de vida més elemental que coneixem. Per comprendre'n l'acció, hem de baixar fins a la seva estúpida intel·ligència, veure'ns com ens veu ell. I recordar que al CoV-2 no li interessa gairebé res de nosaltres, ni la nostra edat, ni el sexe ni la nacionalitat ni les nostres preferències. Per al virus la huma-

nitat es divideix en tres grups i prou: els Susceptibles, és a dir tots aquells que encara podria contagiar; els Infectats, això és aquells que ja ha contagiat; i els Retirats, els que ja no pot contagiar.

Susceptibles, Infectats, Retirats: SIR. Segons el mapa del contagi que batega en el meu monitor, els Infectats al món en aquest moment són vora quaranta mil; els Retirats, entre víctimes i guarits, una mica més. Però el grup al qual hem de parar compte és l'altre, el que no està recollit. Els Susceptibles al CoV-2, els éssers humans que el virus encara podria infectar, són set mil milions i mig menys uns quants.